

Mari Luomala

Selvitys Oulun vankilan rakennushistorian vaiheista

Opinnäytetyö
Kevät 2014
Liiketoiminta ja kulttuuri
Konservoinnin koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Koulutusohjelma: Konservoinnin koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Rakennuskonservointi

Tekijä: Mari Luomala

Työn nimi: Selvitys Oulun vankilan rakennushistorian vaiheista

Ohjaaja: Janne Jokelainen

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 37

Liitteiden lukumäärä: -

Opinnäytetyöni tavoitteena on ollut laatia selvitys Oulun vankilan rakennushistorian eri vaiheista. Työssä käsitellään Suomen vankeusrangaistuksien yleistä historiaa sekä sitä rakennushistoriallista kehitystä, joka on merkittävimmin vaikuttanut vankila-arkkitehtuurin muotoutumiseen maassamme, aina keskiajalta 1900-luvun alkuun.

Oulun vankilahistoria ulottuu 1630-luvulle saakka. Nykyisellä alueellaan vankila on toiminut vuodesta 1778. Vankila-alue käsittää useita vanhoja ja uudempiakin rakennuksia, joiden rakennushistoria on tässä selvityksessä yhtenä tiiviinä kokonaisuutena. Tarkastelun pääpaino on nykyisen vankilan alkuperäisessä 1885 rakennetussa osassa, sekä myös vanhassa kruununvankilassa eli niin kutsutussa Oxenstiernan talossa. Selvitystyö on rajattu koskemaan lähinnä yleisluontoisia kokonaisuuksia, rakennustapoja sekä julkisivuja. Tiukka rajaus on ollut tarpeen myös salassapito- ja turvallisuussyistä.

Vanhan vankilarakennuksen saneeraus tai muutostyöt uudenlaiseen käyttöön eivät ole täysin ongelmattomia ja voivat aiheuttaa suuria rakennushistoriallisia menetyksiä kohteen arvolle. Muun muassa näitä haasteita olen käsitellyt työn loppuosassa.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Conservation

Specialisation: Building Conservation

Author: Mari Luomala

Title of thesis: History report on the prison buildings in Oulu

Supervisor: Janne Jokelainen

Year: 2014

Number of pages: 37

Number of appendices: -

The objective of this thesis was to write a report on the architectural history of the Oulu prison. The work deals with the general history of Finnish prison sentences, as well as the construction-historical development that had the most significant impact on prison architecture formation in our country, from the Middle Ages to the beginning of 20th century.

The history of the Oulu prison dates back to the 1630s. In its current location, the prison has been operating since 1778. The prison area includes a great number of old and newer buildings whose building history is concisely described in this report. The main focus of this current review is on the original section of the current prison, which built in 1885, as well as in the old Prison, also known as the Oxenstierna House. The analysis is mainly limited to general ensembles, as well as to building construction and façades. Demarcation in this work was necessary also for confidentiality and security reasons.

The renovation of the old prison building or its modification for a new kind of use is not without problems, and may result in large losses regarding its historical values. These are some of the challenges I deal with in the final part of this thesis.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	5
1 JOHDANTO	1
2 SUOMEN VANKILAT JA NIIDEN RAKENNUSHISTORIAA	2
2.1 Keskiajalta 1860- luvulle	2
2.2 1860 – luvun vankeinhoidon suuret uudistukset	5
2.3 Muita myöhempiä vankilatyyppejä	8
3 OULUN VANKILA	9
3.1 Katsaus historiaan.....	9
3.2 Oulun lääninvankila.....	13
3.3 Vankila alueen muut rakennukset	21
3.4 Yhteenveto rakennuksista.....	25
3.5 Alueen rakentuminen ja asemakaava	28
4 OULUN VANKILA-ALUE NYT	30
4.1 Oulun vankilan kulttuurihistoriallinen merkitys ja rakennussuojelu	30
4.2 Oulun vankila tulevaisuudessa.....	33
5 POHDINTAA	34
LÄHTEET	36

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1 Turun Kakolanmäen entinen keskusvankila. (Sinisalo 2001, 149.)	4
Kuva 2 Hämeenlinnan vankila (Jari Heiskanen, museovirasto)	6
Kuva 3 Kotiniemen kasvatuslaitos. (www.rky.fi)	8
Kuva 4 Keravan nuorisovankilan päärakennus. (Rikosseuraamusvirasto)	8
Kuva 5 Henri Matlinin piirros kruununvankilasta v. 1812. (Lilius, 2004)	10
Kuva 6 Näkymä Åströmin tehtaalta vankilalle päin 1870.(lähde tuntematon)	11
Kuva 7 Näkymä samoista rakennuksista talvella 2014.	11
Kuva 8 Esittelykuva 1890- luvulta. (Sinisalo 2001,149)	12
Kuva 9 Oulun uusi lääninvankila 1890- luvulla. (Museoviraston kuva-arkisto).	13
Kuva 10 Eteläinen sellisiipi.	15
Kuva 11 Vankilan 2. ja 3. kerroksen pohjapiirustukset. (Digitaaliarkisto)	16
Kuva 12 Vankilan leikkauspiirrokset. (Digitaaliarkisto))	17
Kuva 13 Alkuperäiset puurakenteiset sellinovat.	18
Kuva 14 Vankilan itäinen uudissiipi (Karvonen 1985).	19
Kuva 15 Ensimmäisen kerroksen käytävältä (Karvonen 1985)	20
Kuva 16 Vuonna 1963 rakennettua työliikesiipeä.	21
Kuva 17 Entisen kruununvankilan rakennuspiirustukset (Digitaaliarkisto)	22
Kuva 18 Oxenstiernan talo.	22
Kuva 19 Rakennuspiirustukset entisen putkan muutostöistä(Digitaaliarkisto)	23
Kuva 20 Entinen putka on nykyisin toimistotiloina.	23
Kuva 21 Henkilökunnan asuinrakennukset (Rikosseuraamusvirasto).	25
Kuva 22 Näkymää Nahkatehtaankadulta vankila-alueelle päin..	26
Kuva 23 Vankila alue rakennuksineen	27
Kuva 24 Oulun kaupungin asemakaava vuodelta 1888 (Pohjois-pohjanmaan museo).	29
Kuva 25 Oulun vankilan henkilökuntaa kuvattuna 1930- luvulla. (Oulun vankilan kokoelmat)	35

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tavoitteenani on paneutua Oulun vankilan historiaan lyhyehkön rakennushistoriaselvityksen kautta. Lisäksi tavoitteena on käsitellä vanhan vankilakiinteistön kulttuurihistoriallisia arvoja sekä hiukan tulevaisuudenkin näkymiä.

Taustaksi työn alkuosa sisältää Suomen vankeusrangaistuksien yleistä historiaa ja kehitystä aina keskiajalta 1900-luvun alkuun, sekä tätä kautta myös vankilarakentamiseen yleisesti vaikuttaneita yhteiskunnallisia tekijöitä, joista merkittävämpänä mainittakoon 1870-luvun vankeinhoidon reformi.

Oulun vankilahistoriaa koskevassa selvityksessä kokoan kiinteistön koko rakennuskannan historian yhdeksi kokonaisuudeksi. Tarkastelun pääpaino on nykyisen vankilan alkuperäisessä ja vanhimmassa 1885 rakennetussa osassa sekä entisessä 1778 rakennetussa kruununvankilarakennuksessa eli ns. Oxenstiernan talossa. Työssä keskityn kokonaisuuksiin kuten rakennusajankohtiin, rakennustapoihin ja esim. julkisivuihin. Sisätiloja en kuvaile yksityiskohtaisesti. Tämä on tarpeen salassapito- ja turvallisuussyistä, mutta ennen kaikkea myös työn rajaamiseksi kohtuullisiin mittoihin.

Kiinnostukseni vanhoihin vankilarakennuksiin on herännyt työurani kautta. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehenä olen voinut tutustua näihin rakennuksiin vapaasti, ja nyttemmin myös huoli niiden asianmukaisesta säilyttämisestä on herännyt. Oulun vankila, kuten muutkin Suomen vanhoista vankilakiinteistöistä määritellään valtakunnallisesti merkittäviksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi. Koska vankila-alueet eivät kuitenkaan kuulu ihmisten normaaleihin kulku- ja oleskelualueisiin, jäävät nämä rakennukset väistämättäkin vieraisiksi sekä etäisiksi. Yksi opinnäytetyöni tavoitteista onkin hiukan raottaa porttia tähän suljettuun maailmaan.

2 SUOMEN VANKILAT JA NIIDEN RAKENNUSHISTORIAA

2.1 Keskiajalta 1860-luvulle

Yhteisöt ovat kautta aikojen turvanneet olemassaoloon, rankaisemalla ei toivotuihin tekoihin syyllistyneitä jäseniään. Keskiajalla heidän vartioinnistaan sekä kuljetuksestaan tuomioistuimen eteen ovat huolehtineet maaseutujen talonpoikien ylläpitämät kihlakunnat sekä kaupungeissa porvaristo. Ensimmäisiä rangaistuksia tuolloin olivat sakko-, kuoleman- ja ruumiinrangaistukset. Vapaudenriisto puolestaan on suhteellisen uusi tapa ojentaa rikkureita ja vielä 1600-luvulla olikin lähinnä aatelisille suunnattu seuraamus. Vasta vuoden 1734 laki tunki vankeuden rangaistusmuotona muiden rangaistusten rinnalla. (Snellman-Wihuri 1993, 7.) Varsinaisen vankilalaitoksen voidaan ajatella syntyneen vuonna 1634. Tuolloin samaan aikaan lääninhallinnon muodostamisen kanssa perustettiin maaherrojen valvonnan alaiset läänien kruununvankilat Turun, Hämeen, Oulun, Viipurin ja Käkisalmen linnaan. Tästä alkaen Suomessa pyrittiin alkeellista vankilaverkkoa sekä -hallintoa vähitellen parantamaan. (Snellman-Wihuri 1993, 9.)

Vapausrangaistuksen yleistyessä 1700-luvun puolivälin tietämillä sen puitteet jäivät kuitenkin vielä pitkäksi aikaa ilman tarkempaa järjestelyä. Rangaistustaan, joka edelleen oli lähinnä sakko- tai ruumiinrangaistus, odottaville tutkintavangeille perustettiin kaupunkiin ja maaseudulle erilaisia paikallisvankiloita joihin toimivat usein mm. hirsillä vahvistetut maakuopat tai muut tarkoitukseen sopivat ulkorakennukset. Näiden rinnalla toimivat myös talonpoikien ylläpitämät kihlakunnan vankilat eli ns. pitäjän kistat. (Snellman-Wihuri 1993, 9.) Lisääntyvät vapausrangaistukset velvoittivat kuitenkin perustamaan uusia kruununvankiloita myös muihin kaupunkiin, joten uusia vankilarakennuksia nousi 1700-luvun aikana lisäksi mm. Kuopioon, Helsinkiin ja Lappeenrantaan.

Arkkitehtuuriltaan 1700- luvulla rakennetut vankilarakennukset edustivat virkataloille tyypillistä karoliinista pohjakaavaa tai vanhanaikaisempaa paritupatyyppiä. Vankiloille ominaisia rakennusteknisiä piirteitä olivat kaksinkertainen seinärakenne sekä kivi- että hirsitaloissa. Kaksikerroksisten rakennusten alaosa saattoi olla graniittia ja ylempi kerros tiiltä tai puuta - rakennuksissa oli myös pienet luukuilla suljettavat ikkuna-aukot. (Lilius 2004, 105–106.)

Vanhoja linnoja ja linnoituksia, etenkin niiden paksuseinäisiä holvihuoneita oli myös käytetty vankihuoneina lähes niiden koko olemassaolo ajan, mutta etenkin 1700- luvun puolivälin jälkeen niihin sijoitettiin vankeja yhä enemmän. Esim. Suomenlinna (tuolloin Viapori) oli paitsi merkittävä linnoitus, mutta 1800- luvulla myös maan suurin vankila. Turun linna oli täysin vankilakäytössä vuoteen 1890 ja Hämeen linna toimi yksistään vankilana 1830- luvulta eteenpäin aina vuoteen 1972. (Sinisalo 2001, 148.)

Riippuen siitä millaisesta vangista oli kyse, heidät sijoitettiin 1800- luvulta alkaen erilaisiin olosuhteisiin. Irtolaisia säilytettiin työ- ja ojennuslaitoksissa, tutkintavankeille ja varsinaisista rikoksista tuomituille olivat kruununvankilat. Naispuoliset irtolaiset sijoitettiin kehruuhuoneisiin. (Virtanen 1944, 19-21.) Aikakauden vankilarakennukset olivat vankimäärään nähden pieniä ja vaatimattomia. Esimerkiksi Viipurin linnassa jossa toimi tuolloin kruununvankila, oli 1800- luvun alkupuolella käytössä 14 huonetta joista kahta käytettiin sairaalana, kahdessa pidettiin vesileipävankeja, kahdessa irtolaisia ja sakkovankeja ja lopuissa kahdeksassa huoneessa tutkintavankeja. Vuoden 1817 joulukuussa kruununvankilassa oli 34 vankia ja 1830 luvulla jopa 200 vankia. Talvisaikaan harmaakiviset eristeettömät huoneet olivat kylmiä, eikä huoneissa ollut tilaa liikkumiseen. (Marttinen 2006, 17.)

Kun vuonna 1809 Suomi liitettiin Venäjään ja yhteys Ruotsiin katkesi, ryhdyttiin vankeinhoitoa järjestämään nyt venäläiseltä taholta. Vankiloiden tarkastustoimintaa ryhtyi suorittamaan hallituskonseljin kenraalikuvernööri, tekemällä mm. tarkastusmatkoja Suomen vankiloihin. Tällöin Venäjän hallitsija Aleksanteri I kiinnitti huomionsa vankiloiden huonoon kuntoon ja ehdotti hallituskonseljia laatimaan ehdotuksen vankiloiden tilan kohentamiseksi.

Läänien maaherroilta saatujen selvitysten ja ehdotusten pohjalta hallituskonselji, jonka nimi muuttui vuonna 1816 senaatiksi, antoi määräyksen vankilatilojen rakentamisesta ja perusparantamisesta. (Marttinen 2006, 17.) 1800- luvulla, ennen vuosisadan lopun vankilareformia, vankilarakennuksia ryhdyttiinkin rakentamaan harvakseltaan ja ne suunniteltiin intendenttikonttorissa osaksi arkkitehti C.L. Engelin päällikkökaudella. Maan näyttävin vankila, palatsimaisena kohoava graniittinen laitos rakennettiin Turun Kakolanmäelle vuonna 1853, E.B. Lohrmannin suunnittelemana. Myös monet muut läänien pääkaupungit saivat tuolloin uuden vankilarakennuksen, kuten Kuopio 1820- luvulla, Helsinki 1830- luvulla ja Mikkeli 1840- luvulla. (Sinisalo 2001, 148.)

Kuva 1. Turun Kakolanmäen entinen keskusvankila.
E.B. Lohrmann 1853 (Sinisalo 2001, 149.)

Vaikka Suomi oli tuolloin jo ollut osa Venäjää, periytyi vankilajärjestelmä kuitenkin vielä 1700- luvun rangaistusjärjestelmään ja voimassa oli myös edelleen Ruotsin vanha rikoslaki. Koko vankeinhoito sekä vankilahallinto olivat sekavalla pohjalla, mikä aiheutti keskustelua ja vaatimuksia vankeinhoitoreformista. Uudistukset pantiinkin alulle vuosien 1863 - 1864 valtiopäivillä. (Karvonen 1985, 10.)

2.2 1860- luvun vankeinhoidon suuret uudistukset

Suomessa oli aina vuoteen 1889 saakka voimassa vuoden 1734 lakiin perustuva rangaistusjärjestelmä, jonka tärkeimmät rangaistusmuodot olivat kuolemanrangaistus, ruumiinrangaistus, sakko sekä vapausrangaistus jota puolestaan oli edelleen kolmea eri lajia: vesileipävankeus, työ kuninkaan linnoissa ja puhdas vankeusrangaistus. Kuolemanrangaistus oli tosin jo poistettu vuonna 1826, mutta jäi vielä rangaistukseksi valtiota vastaan tehtyihin rikoksiin. Tilalle tulivat Siperiaan karkotus sekä raippa- ja kirkkorangaistukset. Siperiaan karkottaminen oli tuon ajan humaani vaihtoehto kuolemanrangaistukselle. Vuosien 1826 - 1888 aikana Siperiaan karkotettiin yhteensä 3321 henkeä. (Marttinen 2006, 23-26.)

Vanha rikoslaki jäi lopullisesti historiaan vuonna kun uusi rikoslaki astui voimaan vuonna 1889. Uuden lain valmistelu aloitettiin kuitenkin jo 1860 – luvulla rikoslain ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä, kun vankeinhoitoon omaksuttiin uusi näkökulma – vangin aseman asteittaisen helpottamisen periaate. Teorian mukaan vangit tuli jakaa turmeltuneisuutensa ja käyttäytymisensä mukaan luokkiin joista oli mahdollisuus edetä annettujen arvosanojen mukaisesti aina seuraavaan luokkaan (Snellman-Wihuri 1993, 8). Ajan vankilareformin toteuttaminen edellytti tuolloin myös vankeinhoidollisesti vanhentuneen rakennuskannan uusimista. Yhteisvankitilojen sijaan tarvittiinkin selliosastoja joiden periaatteena oli mahdollisimman taloudellinen vankien eristäminen ja valvonta. Nyt katsottiin myös että vangin tuli asua yksinään sellissään. Silloin hän säästyivät muiden vankien turmelevalta vaikutukselta sekä oli alttiimpi vastaanottamaan opetusta ja hengellistä kasvatusta (Marttinen 2006, 40). Tämä rakenteellinen sellijärjestelmä syntyi Yhdysvalloissa ja se käsitti philadelphialaisen päiväsellijärjestelmän ja auburnilaisen yösellijärjestelmän. Euroopassa ja Suomessa suosittiin sekä kehitettiin etenkin philadelphialaista päiväsellijärjestelmää. (Sinisalo 2001,149; Viljo 1989, 101-102.) Tämän vankilareformin rakennusohjelman myötä suomessa rakennettiin 1800-luvun loppupuoliskolla kolmenlaisia sellivankiloita: kuritushuoneita sekä läänin- ja työvankiloita (Kruununvankila nimi muuttui nyt lääninvankilaksi). Tuolloin käynnistyivät mm. Turun Kakolanmäen kuritushuoneen laajentaminen, uuden kuritushuoneen rakentaminen Helsingin Sörnäisiin sekä myös useiden lääninvankiloiden kuten Oulun lääninvankilan uudisrakentaminen.

Lisäksi vanhoja vankilarakennuksia laajennettiin uudenaikaisiksi sellivankiloiksi koska vanhentuneena ne eivät enää soveltuneet uuden progressiivisen järjestelmän tarpeisiin. Kalleutensa, laajuutensa ja tulosten kantavuuden puolesta kyseessä oli tuon ajan Suomessa harvinaisen määrätietoinen yritys huolehtia yhden hallinnonalan tarpeista. Arkkitehtuurisuunnittelusta ja toteutuksesta vastasi yleisten rakennusten ylihallitus yhteistyössä vankeinhoidon viranomaisten kanssa. Suunnittelun päävastuun kantoi ulkomaisiin sellivankiloihin opintomatkoillaan perehtynyt, rakennushallinnon arkkitehti Ludvig Isak Lindqvist. (Sinisalo 2001,149.) Lindqvist oli ylihallituksen arkkitehteista se, jolle kuuluu kunnia ulkomailta meille omaksutun sellivankilaiden kansainvälisiin sovellutuksiin pohjautuvien periaateratkaisujen omaperäisestä mukauttamisesta tšekäläisen rakentamisen ja arkkitehtuurin oloihin (Marttinen 2006, 44).

Aikakauden tyypillisen sellivankilan esikuva koostui pitkistä siivistä, joissa sellirivit reunustivat keskitilaa. Sijoittamalla tällaisia siipiä säteittäiseen muodostelmaan, rakennuksen keskustassa olevasta vartiointipisteestä olisi esteetön näkymä jokaiseen siipeen. Suomen pienissä vankilarakennuksissa säännöllinen geometrinen sädekuvio ei kalleutensa vuoksi kuitenkaan juuri toteutunut täydellisenä. Kun maan ensimmäinen uusi sellivankila valmistui vuonna 1871 L.I. Lindqvistin piirtämänä Hämeenlinnaan, se käsitti vain kaksi samassa linjassa olevaa siipeä. Vankila oli siis varsin pieni, mutta rappaamaton tiili, sellien pienet valoaukot ja linnamaisen ilmeen korostaminen pääjulkisivun tiilisillä rintavarustukseen viittaavilla yksityiskohdilla, olivat piirteitä jotka kertautuivat aikakauden vankila-arkkitehtuurissa. Myöhemmin kaavaksi vakiintui myös neljä ristikkäistä siipeä, joista yksi saattoi sisältää hallinnollisia tms. tiloja. (Viljo 1989, 102.)

Kuva 2. Hämeenlinnan vankila oli maan ensimmäinen ns. sellivankila. (Jari Heiskanen, museovirasto)

Vankiloiden rakentaminen ja perusparannustyöt herättivät kansan keskuudessa pahennusta, aivan kuten nykyisinkin. Mikkelin vanhan vankilan laajennus uudenlaiseksi sellivankilaksi vuonna 1887 aiheutti niin paljon hämmennystä, että paikallisen sanomalehden toimittajakin katsoi aiheelliseksi valistaa lukijoitaan kertomalla mistä oikein oli kysymys: ” Koska nuo sellit eli kopit owat uuden ajan keksintöjä, niin mainitsemme, että ne owat noin 4 kyynärää leweitä ja 6 kyyn. pitkiä huoneita joihin walo tulee liki katonrajaa olewasta matalasta akkunasta. Selliin kuuluu rau- tainen sänky, joka aina päiwäksi kiinnitetään ruuwilla seinään, pieni pöytä, jakku ja tarwes komuutti. Owessa on pieni luukku josta ruoka annetaan ja sen yläpuolella pieni noin tuumaa laaja lasi, josta wankiwartiat saawat katsoa milloin haluawat ja jota saattaa pitää peitossa myöskin... On kaikki kohdat suoritettu niin mainiolla mukawuuden aistilla, että sitä saattaa harwoin tawata. Kohta kun katselee ul- koseiniä, niin niissä erittäin silmiin pistää sileys ja kauneus.” (Snellman-Wihuri 1993, 25-26.) Niin ikään Viipurissa kalliin ja palatsimaisen vankilan rakentamisesta kirjoitti Östra Finland- niminen sanomalehti 27.2.1884 seuraavaa: ”...Kaiken sen perusteella mitä on nähtävissä, on kaikki työ tehty mitä suurimmalla huolella ja tarkkuudella eikä sellivankien karkaamiset tästä vankilasta ole helppoja. Kaikki sellit ovat vahvoja ja tukevia sekä arkkitehdin ilmoituksen mukaan varustettu nk. turvalaitteilla, joiden ei pitäisi olla tiirikoitavissa” ja Viipurin sanomat vuonna 1889 puolestaan: ”... Mutta, mikä heti herättää huomiota, on tuo mainio somuus, puhta- us ja järjestys, jota silmä kaikkialla tapaa. Luulisi melkein enemmän olevansa käy- mässä parannus- kuin rangaistuslaitoksessa, missä uhkarohkeita pahantekijöitä säilytetään. Mutta onhan koppijärjestelmän tarkoitus niin paljon kuin mahdollista parantaa yhteiskunnan hylkyveljiä- ja sisaria erottamalla ne toisistaan ja suomalla niille tilaisuuden yksinäisyydessä mietiskellä rikostensa seurauksia...”. (Marttinen 2006, 51-52.)

2.3 Muita myöhempiä vankilatyyppejä

Vuoden 1889 rikoslaisissa säädettiin myös ensi kerran 7–14-vuotiaitten tyttöjen ja poikien määräämisestä kasvatuslaitoksiin. Ensimmäisenä rakennettiin vuonna 1891 poikien kasvatuslaitos Koivula (nykyinen Keravan nuorisovankila). Myöhemmin rakennettuja kasvatuslaitoksia edustaa myös mm. Vilppulan Kotiniemen kasvatuslaitos pojille (nykyinen Vilppulan avovankila) joka on poikkeuksellisen näyttävä ja hyvin säilynyt kokonaisuus 1900-luvun alkuvuosilta. Näiden rakennusten toimintaperiaatteet ja myös arkkitehtuuri eroavat sellivankiloista, sillä suurin osa tiloista, myös makuusalit, oli tarkoitettu yhteisiksi. Myöhemmin perustetut vankilat toimivat pääosin muuhun käyttöön suunnitelluissa laitoksissa kuten lakkautetuissa oppilaitoksissa tai puolustusvoimilta jääneissä kiinteistöissä. (Rikosseuraamuslaitoksen toimitilavisio vuoteen 2025, 7.)

Kuva 3. Kotiniemen kasvatuslaitos. Jugend-tyylisen rakennuskokonaisuuden suunnitteli arkkitehti Hugo Lindberg. Nykyisin tiloissa toimii Vilppulan avovankila. (www.rky.fi)

Kuva 4. Keravan nuorisovankilan päärakennus suunniteltiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehti Florentin Granholmin johdolla ja toteutettiin 1888–1890. (Rikosseuraamusvirasto)

Viimeiset historiallisesti merkittävät vankilakokonaisuudet syntyivät, kun soita alettiin raivata vankityönä viljelysmaaksi vankiloiden ja asutustoiminnankin tarpeisiin. Joutsenon Konnunsuon, Sonkajärven Sukevan ja Riihimäen keskusvankilat eli ns. suovankilat rakennettiin 1920 - 1930-luvuilla (Sinisalo 2001,149; Viljo 1989, 102).

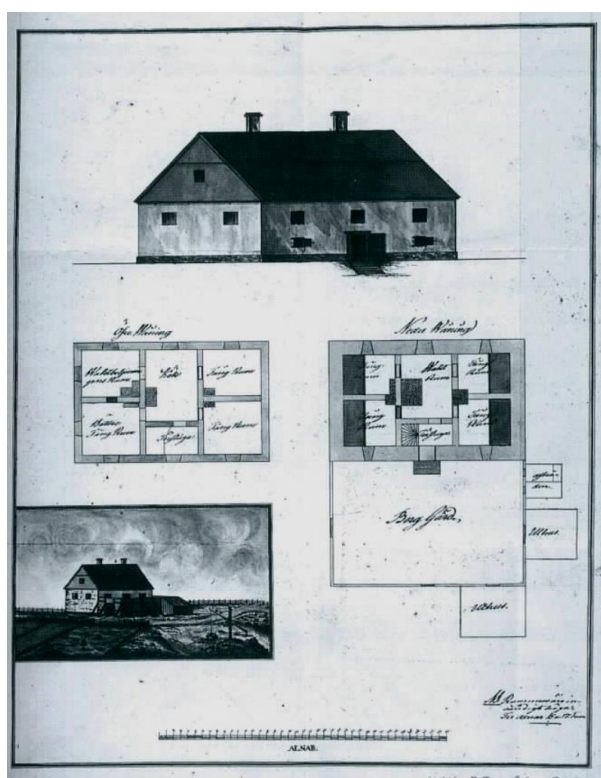
3 OULUN VANKILA

3.1 Katsaus historiaan

Oulun vankilan historia ulottuu aina 1630-luvulle saakka, jolloin hallinnollista lääninjakoa ryhdyttiin maassamme toteuttamaan. Tuolloin määrättiin että Oulujoen suussa, Linnasaarella sijainneessa Oulun linnassa tuli sen puolustuskäytön lisäksi myös säilyttää pohjoisessa suomessa pidätettyjä rikollisia, niin Ouluun perustettiin kruununvankila. Oulun linnan piha-alueella Linnasaarella oli useita rakennuksia. Linnan itäisellä sivulla sijaitsi rakennuksista suurin. Sen pohjoisen päädyn kamarissa asui vahtimestari ja asunnon alla sijaitsivat kaksi holvattua vankityrmää. Linnan rappeutuessa vuosisadan kuluessa sitä käytettiin enää yksinomaan vankilana. (Karvonen 1985, 3.) Koko alue rakennuksineen tuhoutui lopullisesti vuoden 1793 räjähdyksessä salaman iskettyä linnan ruutikellariin. Tämän jälkeen alueen jälleenrakentamiseen ei enää ryhdytty.

Uudelle vankilalle varattiin n. 2000 m²:n tontti sen nykyiseltä paikalta, ja vuonna 1778 tontille rakennettiin kansan varoilla uusi kruununvankila. Kaksikerroksisen rakennuksen pohjakerros on tehty harmaakivestä ja ylempi kerros oletettavasti tiilestä. Pohjaratkaisut molemmissa kerroksissa olivat puhtaan karoliinisia. Ensimmäisessä kerroksessa oli neljä huonetta ankarimmille rikollisille ja huone vanginvartijoille. Makuulaverit oli sijoitettu vankihuoneissa päätyseinälle ja vastakkaisella seinällä oli vahtihuoneen kanssa yhteinen liesiuunivarustus. Toisessa kerroksessa sijaitsi kaksi vankihuonetta, vahtimestarin huone, vankihuone arvokkaimmille vangeille ja sali joka toimi vahtimestarin keittiönä mutta myös istuntohuoneena.

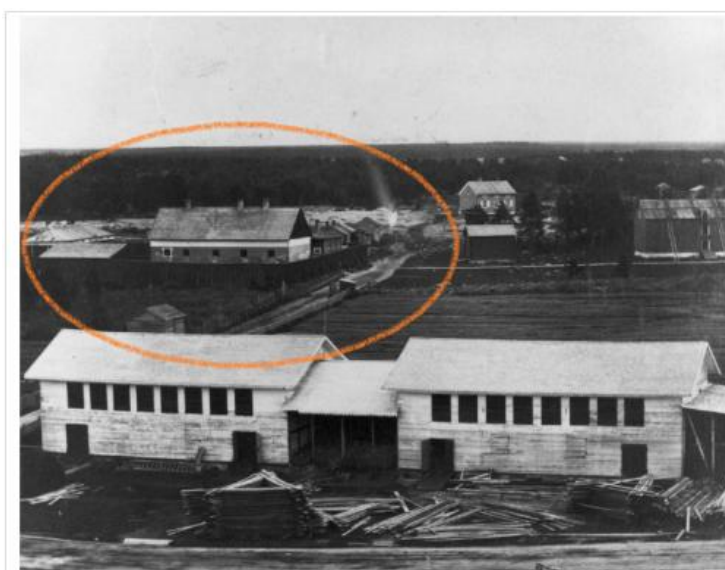
Rakennus oli ulkopuolisesti vaatimaton. Vaikka seinät olivat kivistä ja tiilestä, olivat räystäspäädyt puurakenteiset. Muotoiltua kattolistaa lukuun ottamatta julkisivut olivat jäsentymättömät. Julkisivujen ikkuna-aukotukset vastasivat sisätilojen käyttötarkoitusta. Pohjakerroksen vaarallisten vankien sellien kalteroidut ikkunat olivat pieniä, kun taas vartijoiden huoneen ikkuna oli suurempi. Toisen kerroksen vaaratomampien vankien ikkunat olivat myös suurempia ja myös niiden muoto oli erilainen.

Kuva 5. Henri Matlinin piirros kruununvankilasta v. 1812. (Lilius 2004)

Henri Matlinin vuodelta 1812 peräisin olevan piirustuksen mukaan rakennuksen edessä oli vankilapiha jota ympäröi lankkuaita. Piha oli yhtä leveä kuin vankilarakennus. Pihan ulkopuolelle mutta aitaan kiinni oli rakennettu kaksi ulkorakennusta ja ulkokäymälä. Aitaan kiinni rakentamalla säästyttiin yhden seinän rakentamiselta ja piha jäi näin helpommin vartioitavaksi.

Vuonna 1822 rakennusta laajennettiin pidentämällä. Uuden tiilimuuratun osan ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin tuolloin kaksi vankihuonetta ja porstua, toiseen kerrokseen sijoitettiin kaksi vankihuonetta. (Metsi 2006, 1–2.) Samassa pihapiirissä oli lisäksi hirsirakenteinen, 1810-luvulla valmistunut yksikerroksinen rakennus jossa toimi lääninputka. Pihapiirissä oli myös kaksi puurakenteista talousrakennusta. Rakennukset oli ympäröity aidalla umpipihaksi. Kruunuvankilarakennusta kutsutaan nykyään *Oxenstiernan taloksi* alueella sijainneen, 1630-luvulla rakennetun Oxenstierska husetin mukaan. (Karvonen 1985, 5; Metsi 2006, 2).

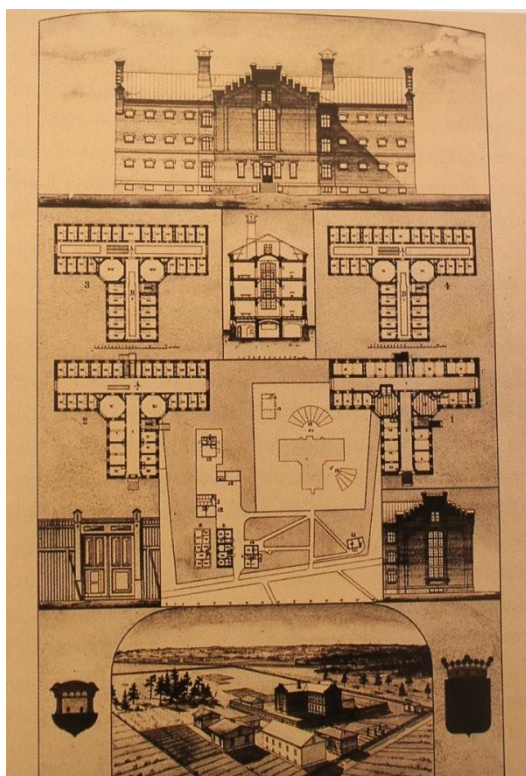
Kuva 6. Näkymä Åströmin tehtaalta vankilalle päin 1870-luvulla ennen nykyisen vankilan rakentamista. Puuaita ympäröi nk. Oxenstjernan vankilarakennuksen, lääninputkan ja niihin liittyvät talousrakennukset. (lähde tuntematon.)

Kuva 7. Näkymä samoista rakennuksista talvella 2014.

Vankilareformin edetessä löysi vankiloiden kuntoa tutkiva komitea vuonna 1865 Oulun vankiloista vakavia puutteita. Kruununvankilan rinnalla Oulussa toimi lisäksi lääninputka ”korttikaari” sekä myös velkavankila eli kilstuva (ruots. gäldstuga). Sekä Oxenstiernan talossa toimivan kruununvankilan että puurakenteisen lääninputkankin tilat todettiin aivan liian pieniksi vankimäärään nähden.

Alustaviin toimiin uuden lääninvankilan rakentamiseksi läänin pääkaupunkiin Ouluun, ryhdyttiin 1870- luvun lopulla. Kun valtiopäivillä vuosina 1877 - 1878 käsiteltiin vankeinhoitolaitoksen järjestämistä, vahvasti keisari ehdotuksen jolla myönnettiin 325 000 silloista markkaa Oulun uuden lääninvankilan rakentamista varten. Loppuvuodesta 1880 senaatti määräsi rakennusylivaltuutuksen laatimaan täydelliset piirustukset sekä materiaali- ja kustannusehdotukset ”tarkoitustaan vastaavan sellivankilan rakentamiseksi Ouluun, joka tiilestä rakennetaan sille paikalle missä nykyinen lääninvankila sijaitsee”. Rakennuksen suunnitteli rakennushallinnon arkkitehti L.I. Lindqvist ja ehdotukset hyväksyttiin senaatissa 1882. Uuden lääninvankilan rakennustyöt alkoivat aivan Oxenstiernan talon vieressä, jonka 2000 m² tontti osoittautui kuitenkin heti aivan liian pieneksi, joten valtio pakkolunasti Oulun kaupungilta 25 000m² maata lisää. (Karvonen 1985, 10–11.)

Kuva 8. Esittelykuva Oulun vankilasta 1890- luvulta. (Sinisalo 2001,149)

3.2 Oulun lääninvankila

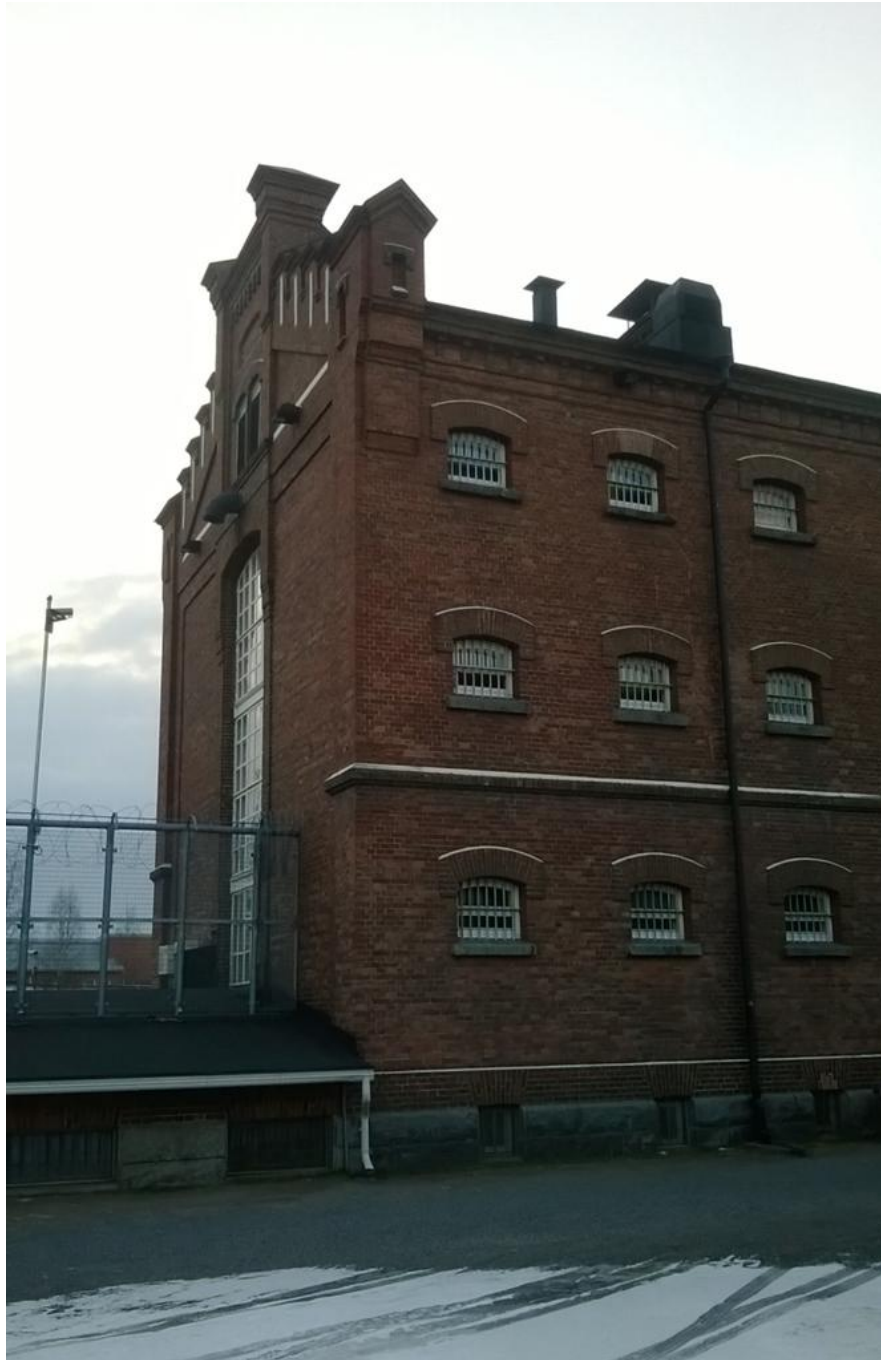
Vankila rakennettiin tiilirakenteisena, kolmikerroksisena ja T-kirjaimen mallisena. Vankilarakennuksen lisäksi suunnitelma käsitti vankilaa ympäröivän hirsirakenteisen piiraidan sekä sen sisäpuolelle rakennettavat puurakenteiset ulkohuone- ja liiterirakennukset. Osana suunnitelmaa toteutettiin aiemmin kruununvankilana toimineen Oxenstiernan talon muutostyöt johtajan ja vartijoiden asunnoiksi sekä vanhan ja hirsirakenteisen, putkana toimineen rakennuksen muutostyöt vartijoiden asunnoksi. (Oulun vankila rakennushistorian selvitys 2011, 9.) Töiden valvojaksi valittiin arkkitehdit F.W. Lüchau ja J. Lybeck sekä rakennusmestariksi Juho Ahde. Rakennustyön tekivät ammattimiehet, mutta myös vankeja käytettiin. Rakennustarvikkeita tarvittiin valtavat määrät. Esim. tiiliä toimitettiin aluksi Kalajoelta mutta myöhemmin niitä valmistettiin myös Oulussa. Lämminvesi- ja lämmönjohtotyöt asennuksineen toimitti G.E. Berggren's Mekaniska verkstad. Vankila valmistui vuoden 1885 aikana ja saman vuoden kesällä oli jo ensimmäiset miesvangit asutettu. Muutamaa päivää myöhemmin olivat kaikki vangit, myös lääninputkasta sekä velkavankilasta siirretty uuteen lääninvankilaan. (Karvonen 1985, 3–15.)

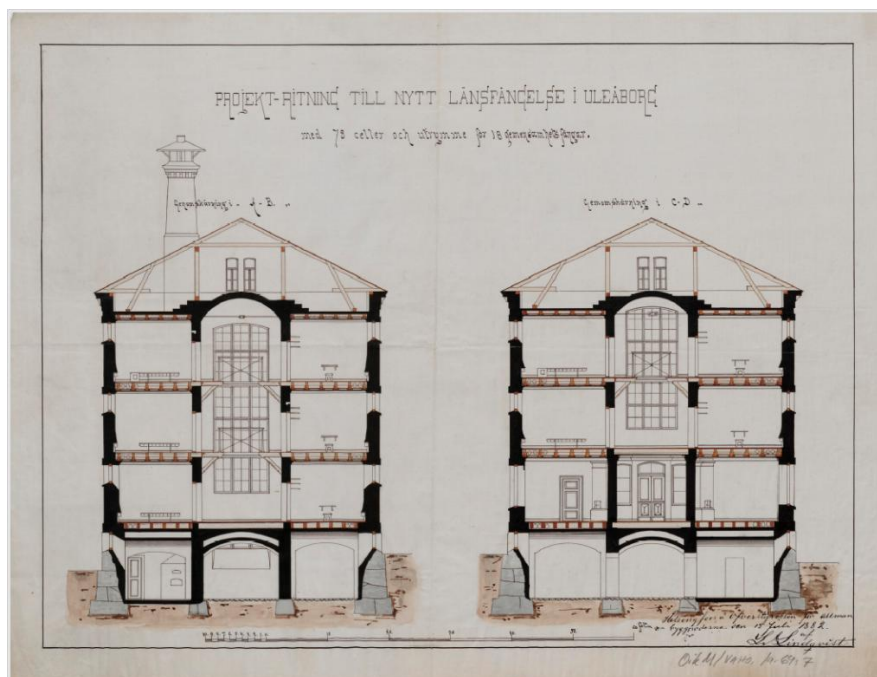
Kuva 9. Oulun uusi lääninvankila 1890-luvulla ympärillään hirsirakenteinen piiraita (Museoviraston kuvaarkisto).

Uuden lääninvankilan T-kirjaimen muotoinen pohjakuvio noudatti ajan uutta selli-vankilajärjestelmää. Kunkin sellisiiven pituus oli 20 metriä ja leveys 13 metriä. Sellisiipien käytävät olivat avoimia ns. galleriakäytäviä. Rakennuksen neljän kerroksen tilajako oli seuraava: Kellarikerroksessa olivat leipomo, naisten sauna, pesutupa, kuivaus- ja mankelihuone, keittiö sekä kaksi varastoa. Ensimmäisessä kerroksessa olivat kirkko- ja kouluhuone, johtajan huone, kanslia, lääkärin huone, kaksi sairashuonetta, vastaanottohuoneet miehille ja naisille sekä 20 miesten selliä. Toisessa kerroksessa oli yhdeksän selliä naisille, 20 selliä miehille ja kaksi työhuonetta sekä huone papille. Kolmannessa kerroksessa oli yhdeksän selliä naisille, 20 selliä miehille ja kaksi työhuonetta. (Karvonen 1985, 3-15; Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 11–12.)

Ennen sähkövaloa luonnonvalolla oli vankilassa tiloja voimakkaasti jäsentävä vaikutus. Pieni-ikkunaiset sellit avautuivat galleriakäytäviin, jotka saivat valonsa suurista päätyjulkisivuihin sijoitetuista ikkunoista. Päätyikkunoiden lisäksi suuremmat ikkunat suunniteltiin rakennuksen sisänurkissa sijaitseviin kahdeksankulmisiin huoneisiin. Vankilan tiiliarkkitehtuuria leimaa pitkien julkisivujen pienet sellinikkunat, koristeelliset päätyjulkisivut suurine ikkunoineen sekä suuret tiilipiiput. Julkisivuissa on piirteitä rakennusajalle tyypillisestä uusrenessanssiarkkitehtuurista. Rakennuksen kantavat ulko- ja väliseinärakenteet on muurattu poltetusta tiilestä. Kellarikerroksen keskikäytävillä välipohjarakenteena on laakea kaksinkertainen tynnyriholvi, tällä rakenteella on erityinen tehtävä ilmalämmityksen osana. Muissa kellarikerroksen tiloissa on yksinkertaiset tynnyriholvit. Suurimmissa pohjamuodoltaan 8-kulmaisissa tiloissa on ristiholvit. Myös sellikerrosten keskikäytävien yläpohjarakenteena on tiilestä muurattu tynnyriholvi. Kellarin kaksinkertaiset tynnyriholvit on purettu 1970-luvulla. Selliosastojen välipohjat ja galleriakäytävät toteutettiin puurakenteisena, sellien lattioissa oli pikilattia (bitumimastissi), sisäkatot kalkki rapattiin. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 12–15.)

Kuva 10. Eteläisen sellisiiven (puhekiel. itäsiipi) julkisivua kaakkoon ja koilliseen. Kuvattuna sisäpihalta eli ns. vankien ulkoilupihalta.

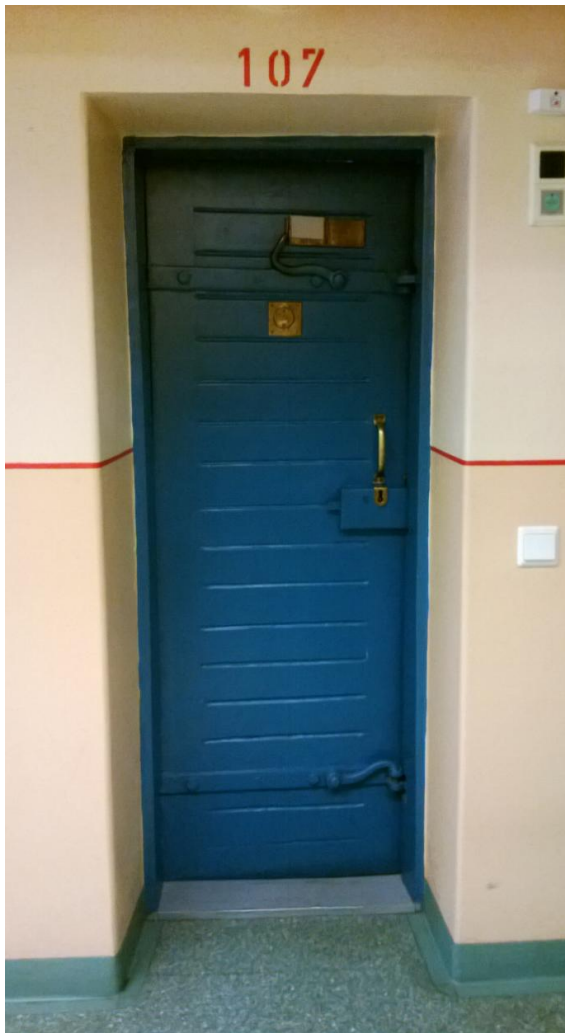

Kuva 12 Vankilan leikkauspiirroksset, laatinut L.I. Lindqvist 1882. Kellarin katossa on kaksoisholvirakenne, jonka sisällä lämmintä ilmaa johdettiin ylempiin kerroksiin metallikanavia pitkin. (Digitaaliarkisto.)

Julkisivut ovat puhtaaksimuurattua korkeapolttoista tiiltä. Ikkuna- ja oviaukot on holvattu tiilijulkisivussa. Ikkunoiden ulkopuolinen ikkunapenkki on luonnonkiveä. Julkisivut ovat pääosin sileät. Räystäiden alla on voimakkaat profiloinnit, lisäksi julkisivua on jäsennely yksinkertaisin vaakaprofiilein. Pitkiä julkisivuja yhdistää vaakalista ja päätyjulkisivuja hallitsee koristeellinen porrastettu räystääslinja. Perustukset, kivijalka, perusmuurit ja ulkoportaat on tehty säännöllisistä luonnonkiviharukoista. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 15.)

Sellinivet tehtiin 1880-luvulla tyyppiirustusten mukaan. Alkuperäiset sellien ovi-levyt olivat puurakenteisia ja ne oli vahvistettu koko ovilevyn levyisillä metallilaitoilla, joiden päissä oli sisäpuolella saranalenkit ja sisäpuolella säpit. Ovet avautuivat selliin päin.

Ovilevyn yläosassa oli pyöreä kurkistusreikä, jota peittää kääntyvä metallinen peitelevy. Pääosa sellinovista lukituksineen on alkuperäisiä. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 16.)

Kuva 13. Alkuperäisten puurakenteisten sellinovien yläosassa on pyöreä kurkistusreikä jota peittää kääntyvä metallinen peitelevy.

Rakennus varustettiin 1880-luvulla sekä ilma- että vesikiertoisella keskuslämmityksellä, lisäksi hallintotiloihin tuli perinteinen uunilämmitys. Ilmakekuslämmitysjärjestelmä oli matalapaineinen eli lämmön kierto verkossa perustui painovoimaiseen, lämpötilaerojen aiheuttamaan kiertoon. Lisäksi ulkoseinille asennettiin vesikiertoiset patterit. Kellarikerroksen pääkäytävän varrella sijaitseviin avoimiin tiloihin sijoitettiin kaksi suurta, haloilla lämmitettävää keskuslämmityslaitetta, joista esilämmitetty ilma johdettiin kellariholvin kattoon sijoitettuja kanavia pitkin rakennuksen keskusmuureissa sijaitseviin pystykanaviin.

Kellarikerrokseen asennettiin rakennusvaiheessa vesijohdot ja rakennettiin viemärit. Käymälätoimintojen järjestäminen oli tuolloin eräs vankilatoiminnan vaikeista kysymyksistä, ratkaisuna oli tarpeiden tekeminen ns. paljuun. Oulun vankilassa sellien välisissä seinissä oli paljukomerot, joista oli ilmanvaihtokanavat. Rakennus varustettiin ruokahissillä ja valaistiin aluksi öljylampuin. (Oulun rakennushistorian selvitys 2011, 12–16.)

1910- luvun puolivälissä aloitettiin vankilan sähköistystyöt. Vuosisadan alun suurin rakennustyö alueella oli kuitenkin vankilan betonimuuri, joka valmistui hirsimuurin tilalle vuonna 1914. Lisää toimitiloja saatiin 1920- luvulla kun pohjoissiiven kellarikerrosta jatkettiin. Tämän uuden tilan saivat käyttöönsä vankilan työtoiminta eli konepuusepät. Vuonna 1931 jatkettiin eteläsiiven maakerrosta ja saatiin käyttöön uusi vankien vastaanotto-osasto. Vuonna 1932 vankilan saniteetitilat paranivat, kun suihkut ja kuivaushuoneet kellarissa sekä kerrosten pesupöydät valmistuivat. Samalla vuosi kymmenellä rakennettiin mm. vankien betoniset kävelykopit. Sotavuosina rakennus- ja korjaustöitä ei pommivaurioiden korjaamista lukuun ottamatta tehty. Kokonaan pommituksissa tuhoutui mm. naisvartijan asunto ja jauhomakasiini. Seuraavat laajemmat rakennushankkeet toteutettiin vasta 1956 kun vankilarakennuksen uusi kaksikerroksinen uudissiipi valmistui. Sen alakerrassa sijaitsivat lämpökeskus, paja sekä metallityöhuone ja yläkerrassa kirkko- ja juhlasali. Pienempien perusparannusten lisäksi 1960- luvulla yksi suurimpia tavoitteita oli saada vangeille paremmat työtilat, sillä niiden puutteellisuus sekä ahtaus oli alkanut haitata työntekoa huomattavasti ja vain pienelle osalle vangeista pystyttiin järjestämään työ- ym. toimintaa. (Karvonen 1985, 10–18; Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 18.)

Kuva 14. Vankilan itäinen uudissiipi kuvattuna ulkoilupihalta vuonna 1994 (Karvonen 1985).

1970- luvulla vankilarakennukseen tehtiin lisää muutos-, perus- ja vuosikorjaustöitä. Kellarin muutostyöt käsittivät uuden pesuhuoneen sekä entisten pesutilojen muutoksen henkilökunnan ruokalaksi. Vankilan sisätilojen arkkitehtuuriin eniten vaikuttava muutos tapahtui kun selliosastojen kerrosten aiemmin avoimet välipohjien aukot rakennettiin umpeen. Tällöin osastolle saatiin enemmän oleskelutilaa. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 18.)

Kuva 15. Kuva ensimmäisen kerroksen käytävältä jolloin välipohjat olivat vielä avonaiset. (Karvonen 1985)

Seuraavat merkittävät perusparannukset ovat valmistuneet vuosien 1994 - 1998 aikana. Tuolloin luoteis-kaakkoissuuntaiset sellisiivet jaettiin erillisiksi asunto-osastoiksi siten, että neljän rakennusosan (ristin) keskelle sijoitettiin osastovalvomot kerroksittain. Kaakkoissiivessä olevien asuntosellien yhteyteen rakennettiin wc-tilat ja luoteissiiven asunto-osastoille osastokohtaiset wc-tilat. Lisäksi osastoilla tehtiin muita talo- ja turvateknisiä järjestelmiä. Lisärakennus valmistui 1998 heinäkuussa. Se käsittää mm. neljä asunto-osastoa, kaksi perhetapaamisasuntoa, palloilusalin, kuntosalin sekä puku- ja peseytymistiloja.

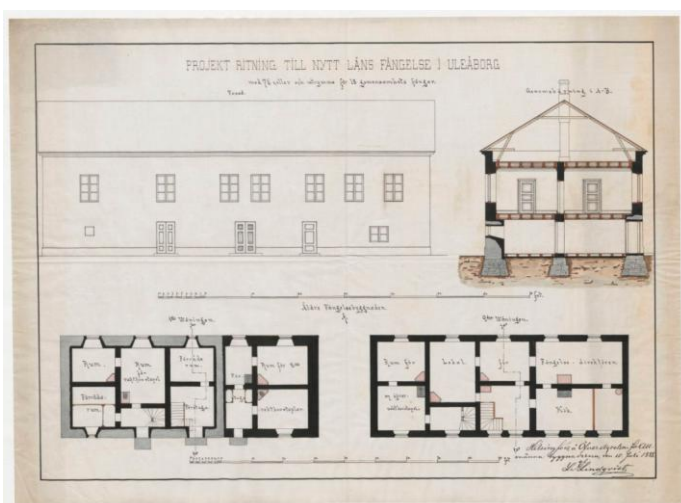
Samassa vaiheessa avattiin muuriin sisäänkäynti keittiön huoltoliikenteelle ja sitä varten rakennettiin ns. sumppu (Tarkastusraportti 2001). Uudisrakennus yhdistää aiemmin vankila-alueelle rakennetun työpajarakennuksen vankilan itäiseen siipeen. Sen runkorakenne on pääosin betonia ja julkisivut puhtaaksimuurattua tiiltä. Suunnitelmat on laatinut arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy.

Kuva 16. Vuonna 1963 rakennettua työliikesiipeä kuvattuna koillisesta 2014.

3.3 Vankila alueen muut rakennukset

Vuonna 1885 vastavalmistuneen vankilan piha-alueella sijaitseva, vangeista tyhjentyneet Oxenstiernan talo kunnostettiin tuolloin vankilan johtajan ja vahtimestarien asunnoiksi. Muutostöissä mm. julkisivut rapattiin. Toisen kerroksen kuusiruutuiset sisään - ulosaukeavat ikkunat ovat oletettavasti tuolta ajalta myös. Huonejärjestys jäi alkuperäisen kaltaiseksi.

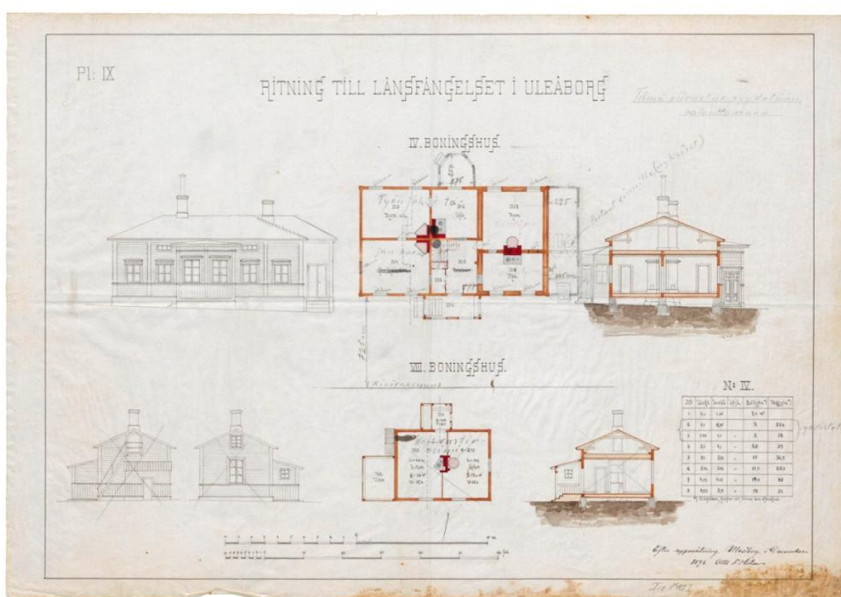

Kuva 17. Rakennuspiirustukset entisen kruununvankilan (Oxens tiernan talo) muuttamiseksi henkilökunnan asunnoiksi. 15.7.1882 L.I. Lindqvist. (Digitaaliarkisto.)

Kuva 18. Oxens tiernan talo on nykyään hallinto- ja toimistokäytössä.

Myös kruununvankilan hirsirunkoinen putkana toiminut rakennus tyhjeni vangeista vuonna 1882 ja kunnostettiin vuonna 1893 henkilökunnan (vahtikonstaapelin) asunnoksi. Muita alueen rakennuksia oli tuohon aikaan mm. naisvartijan asunto, ulkokuonerakennus, makasiini, halkoliiteri, heinälato ja kaksi käymälää. Lyhyen ajan sisällä käyttötiloja rakennettiin vielä lisää: kellari, talli ja navetta sekä jääkellari joka pian muutettiin edelleen sikalaksi.

Kuva 19. Rakennuspiirustukset entisen putkan muuttamiseksi henkilökunnan asunnoiksi vuodelta 1893. Rakennuksen vanhassa putkaosassa on kaksinkertainen hirsirunko ja välissä hiekkatäyttö. (Digitaaliarkisto.)

Kuva 20. Entinen putka on nykyisin toimistotiloina.

1800-luvun loppupuolella alueelle saatiin vielä kaksi asuintaloa lisää. Samalla kehitettiin yhdistetty pesutupa- ja varastorakennus. Sauna valmistui vuosisadan vaihteessa. Näiden tilojen valmistuttua rakennustoiminta tyrehtyi useiksi vuosiksi kunnes vuonna 1906 saatiin uusi kymmenen sian sikala. Asuintilat säilyivät sellaisenaan pieniä korjauksia, viemärintiä ja sähköistystä lukuun ottamatta aina vuoteen 1938, jolloin pesutupa- ja varastorakennus muutettiin johtajien asunnoksi. Oxenstiernan talon entisestä johtajien asunnosta kunnostettiin tilat vankilan pastorille sekä talouspäälikölle ja talon ullakolle rakennettiin asuinhuoneistoja. Samalla Oxenstiernan talon katolle rakennettiin kattolyhdyt huoneistojen ikkunoita varten. Samassa yhteydessä huoneistot liitettiin keskuslämmitykseen ja oletettavasti tuolloin myös rakennusten lämmitysuunit purettiin. Uusi henkilökunnan sauna saatiin entisestä hevostallista. 1940–50-luvun rakennusvaiheeseen kuului pääportin lähellä oleva pieni myymälärakennus, joka sodan jälkeen muutettiin vartijan asunnoksi. (Karvonen 1985,16-21; Metsi 2006, 2.)

Muurien ulkopuolista vankila-aluetta ympäröi puurakenteinen aita 1930-luvulla, joka muutettiin teräsverkkoaidaksi 1950-luvulla. 2000-luvulla aita uudistettiin puurakenteiseksi vanhaa mallia mukaillen jolloin myös metallirakenteiset portit uusittiin. Liuske kivillä tehdyt portinpielet (4 kpl) on tehty 1950-luvulla. Muurin ulkopuolinen alue säilyi puutarhamaisena henkilökunnan asuinalueena hyötypuutarhoineen, kellareineen ja talousrakennuksineen aina 1950-luvulle saakka. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 20.)

Vankila-alueen 1960-luvun merkittävin rakennushanke oli muurin ulkopuolelle 1964 valmistunut työpajarakennus. Uudisrakennukseen valmistui mm. puuseppien ja maalareiden työhuoneet, kirjansitomo sekä metallipaja. Rakennuksen perustukset, kellaritilat ja kantavat rakenteet on tehty teräsbetonista, samoin ala-, väli- ja yläpohjat. Muurattuja julkisivuja hallitsevat suuret nauhamaiset ruutuikkunat. Rakennus on osittain kaksikerroksinen ja siinä on loiva aumattu katto. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 23.) 1998 valmistunut uudisrakennus yhdistää työpajarakennuksen vankilan itäiseen siipeen.

Viimeisimmät suuret muutostyöt on tehty 2000- luvulla koskien muurin ulkopuolisia rakennuksia. Osin asuinkäytössä olleet vanhat rakennukset on muutettu toimistokäyttöön ja henkilökunnan asuminen alueella on lopulta väistynyt. Rakennuksiin sijoittuivat Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto, arviointikeskus, täytäntöönpano sekä vankien vapauttamisyksikkö. (Hankesuunnitelma 2011.) Kokonaisuudessaan aluetta kutsutaan nyt virallisesti *vankilakampukseksi*.

Kuva 21. Henkilökunnan hirsirunkoiset asuinrakennukset on rakennettu 1900- luvun taitteessa ja saneerattu v. 2012 vankien vapauttamisyksikön käyttöön. (Rikosseuraamusvirasto.)

3.4 Yhteenveto rakennuksista

Oulun vankilan rakennukset edustavat useiden eri aikakausien arkkitehtuuria. Kaupunkikuvassa erottuu selvästi sellirakennus eli vanhin osa, joka edustaa 1880-luvun lopulle tyypillistä vankila-arkkitehtuuria. 1960- luvulla toteutettu työpajarakennus edustaa modernia arkkitehtuuria, jonka piirteitä ovat nauhamaiset ikkunat ja lähes tasainen kattomuoto. 1990- luvun uudisosa edustaa rakennusajalleen tyypillistä monimuotoista arkkitehtuuria. Uudisosa on sijoitettu osittain vanhan vankilamuurin paikalle ja yhdistää vankila- ja työpajarakennuksen toisiinsa.

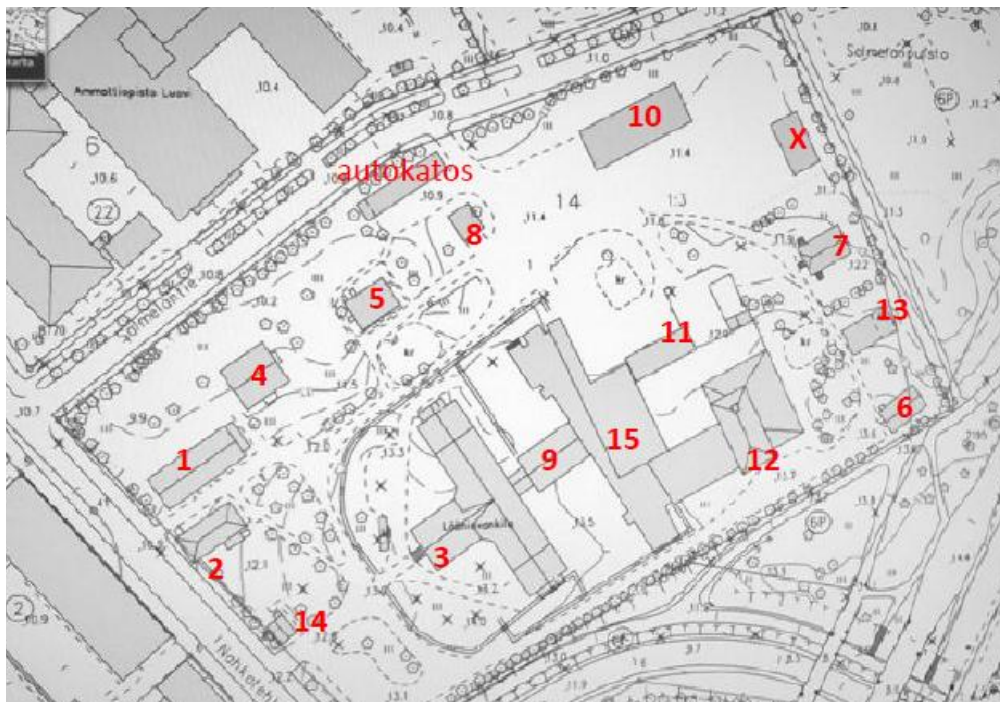
1990- luvun uudisrakennuksen myötä vanhan vankilarakennuksen luonne muurin ympäröimänä itsenäisenä rakennusmonumenttina on kadonnut. Rakennuskompleksin itäpuolelle on muodostunut takapihamainen tilapäisten varastoparakkien, kevytrakenteiden aidan ja purusiilon rajaama alue. Muurin ulkopuoliset muut rakennukset on rakennettu vuosien 1778 - 1910 aikana, lukuun ottamatta vuonna 1958 rakennettua puutavaravarastoa. Rakennukset ovat säilyttäneet pienin muutoksin rakennusaikaisen hahmonsa ja alkuperäisen ulkokuorauksen. Kahdessa rakennuksessa on säilynyt alkuperäiset ikkunat. (Oulun vankilan rakennushistoriallinen selvitys 2011, 38.)

Kaupunkikuvaan ja vankilan arkkitehtuuriin vaikuttava huomattava muutos tehtiin 1980- luvulla, kun vankilan betonimuuri maalattiin valkoiseksi. Muurin ulkopuolisille rakennuksille on 2000- luvulla laadittu yhtenäinen värityssuunnitelma, jossa kaikki rakennukset käyttötarkoituksesta tai rakennusajankohdasta riippumatta on maalattu keltaiseksi. Piha-alueen suurimpana muutoksena voidaan pitää pysäköintialueen laajentumista sekä 2000- luvulla yleistynyttä betonikiveysten käyttöä piha- ja liikennealueilla. Vankilamuuria ympäröivä puistomainen vyöhyke vanhoine rakennuksineen muodostaa merkittävän osan vankilakorttelin luomasta kaupunkikuvasta. (Oulun vankilan rakennushistoriallinen selvitys 2011, 38.)

Kuva 22. Näkymää Nahkatehtaankadulta vankila-alueelle päin. Kuvassa vasemmalla vanhan putkarakennuksen päätyseinää.

Kuva 23. Vankila alue rakennuksineen

1	Kruununvankila, Oxenstiernan talo v. 1778. Nykyisin toimistokäytössä
2	Putkarakennus v. 1810. Nykyisin toimistokäytössä
3	Sellirakennus v. 1885
4	Leipomo ja pesutupa v. 1892. Nykyisin toimistokäytössä
5	Hevostalli v. 1892. Nykyisin sauna ja pyykitupa
6	Pajarakennus v. 1885, laajennettu asuinrakennukseksi v.1900. Nykyisin vapauttamisyksikkö
7	Asuinrakennus v. 1900. Nykyisin vapauttamisyksikkö.
8	Sikala v. 1916. Nykyisin autotalli.
9	Itäinen siipi v. 1956
10	Puutavaravarasto v. 1958
11	Työsiirtolaparakki v. 1956. Nykyisin varasto.
12	Työpajarakennus v. 1964
13	Varasto- ja ulkokuonerakennus v. 1959
14	Myymläarakennus v. 1940?. Nykyisin tauko- ja lepotila.
15	Lisärakennus v. 1998
X	paikalla ei ole rakennusta

3.5 Alueen rakentuminen ja asemakaava

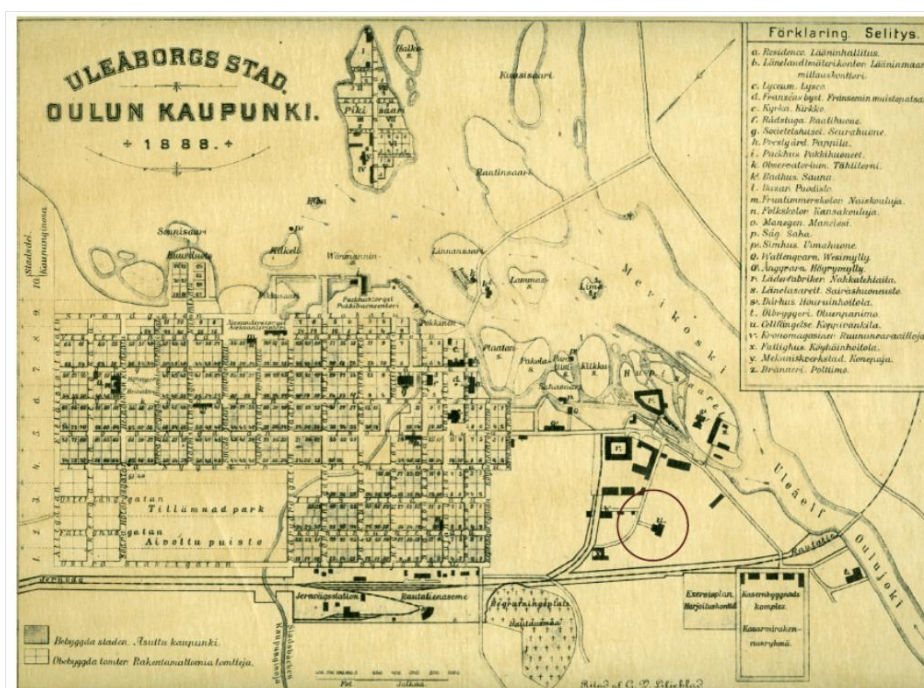
Oulun lääninvankilan rakennukset rakennettiin aikanaan kaupungin keskusta-alueen ja 1800- luvulla laadittujen asemakaavojen ulkopuolelle ja kaupungin nykyisen ruutukaava-alueen pohjoispuolelle. Myllytullin alue Oulussa kuului 1600-luvun alussa kaupungin perustamisen aikaan Ruotsin kruunulta saatuihin lahjoitusmaihin. Myllytullin ja Lasaretingvylän alue on ollut osa Oulun keskustan merkittävää teollisuusaluetta. Alue on saanut nimensä Lasaretingvylässä 1600- luvulla toimintansa aloittaneesta kaupungin myllystä. Vuonna 1731 myllyn viereen perustettiin Sahasaaren saha. Åströmin nahkatehdas perustettiin vuonna 1863 ja Lasaretingvylän sähkölaitos vuonna 1903. (Meriläinen 2010, 3.)

Mårten Hackzellin isonvihan jälkeen vuonna 1763 piirtämässä kartassa Myllytullin kaupunginosa ja joitakin rakennuksia mm. Sahasaaren saha jo näkyvät. Alue on kuitenkin jätetty keskustan ulkopuolisena alueena karttaan vielä viitteellisenä. Vuoden 1822 Oulun suurpalon jälkeen kaupunki kaavoitettiin uudelleen jolloin Keisarin vuonna 1825 vahvistaman asemakaavan laativat Johan Albrecht Ehrenström sekä Carl Ludvig Engel. Kaavassa Myllytullia on jo esitelty tarkemmin, ja sahan ja myllyn lisäksi karttaan on ranskankielisellä tekstillä merkitty yksi makasiineista sekä myös vankila. (Meriläinen 2010, 18.)

Vuoden 1882 sattuneen uuden suurpalon myötä alettiin valmistella uutta paloturvallisempaa asemakaavaa. Sen laativat kaupungininsinööri Alexander Brandt sekä arkkitehti Victor J. Sucksdorff ja se astui voimaan vuonna 1907. Ennestään kaavoittamaton Myllytulli jaettiin nyt ensi kerran tahdastonteiksi, jotka kaupungin kuului myydä vuokra-ajan mentyä umpeen. Nykyään alueella on voimassa vuonna 1982 hyväksytty asemakaava. (Meriläinen 2010, 19.)

Vankila-alue rajautuu pohjoisessa Salmelantiehen, lännessä Nahkatehtaankatuun etelässä ja idässä kevyenliikenteen väyliin. Vankilan tontilla on voimassa asemakaava, jonka on laatinut 1.12.1948 Oulun kaupungin asemakaava-arkkitehti Niilo Mattila. Kaavassa tontti on tehdas- ja varastokorttelien aluetta (TVK), osa tontista on puistomaisesti istutettavaa aluetta. Oxenstiernan talo sijaitsee alueella, joka on nimetty alueeksi ”suojeltava Oulun vanhin kivitalo”.

Kaavassa ei ole esitetty rakennusoikeuslukua. Kaasukadun linjaus kulkee nykyvapauttamisyksikön rakennuksen rak. 006 ylitse. Muut muurin ulkopuoliset rakennukset sijaitsevat kaavassa istutettavaksi merkityllä alueella. Vankilan eteläsivulle merkitty katu on osoitettu poistettavaksi kaavassa. (Oulun vankilan rakennushistorian selvitys 2011, 7.) Asemakaava on vanhentunut. Kaavoittajan mukaan ongelmana on myös se että saman maanomistussyksikön sisällä on sekä puistoa että tonttimaata. Kaavan uusiminen edellyttää aloitetta kiinteistön omistajalta. Kaavan uusimista ajatellen on käynnistetty vankilakokonaisuuden tulevaisuuden suunnittelu, joka alkaa toiminnan kokonaissuunnittelusta ja rakennushistoriallisen selvityksen laatimisesta koko alueen rakennuskannasta (Hankesuunnitelma 2011, 6).

Kuva 24. Oulun kaupungin asemakaava vuodelta 1888. Cellfängelse (koppivankila) merkitty U-kirjaimella.(Pohjois-pohjanmaan museo)

4 OULUN VANKILA-ALUE NYT

4.1 Oulun vankilan kulttuurihistoriallinen merkitys ja rakennussuojelu

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sanotaan rakennusperinnön kulttuurihistoriallisista arvoista mm. näin: Rakennettu kulttuuriympäristö muodostuu yhdyskuntarakenteesta, rakennuksista sisä- ja ulkotiiloineen, pihoista, puistoista sekä erilaisista rakenteista kuten kadut ja kanavat. Rakennusperinnön kulttuurihistoriallisten arvojen arvottaminen tarkoittaa kohteiden kulttuurihistoriallisen ominaisluonteen analysointia ja suhteuttamista laajempaan, esimerkiksi alueelliseen kokonaisuuteen, rakennustyyppin historiaan tai historialliseen ilmiöön, näin tunnistettavien merkitysten arviointia sekä kohteen erityispiirteisiin ja arvoihin perustuvien vaalimis- tai suojelutavoitteiden määrittelyä. Arvottaminen on kohteiden kulttuurihistoriallisen arvon määrittelyä riippumatta kohteiden käyttö- tai välinearvoista jonkin muun hyvän saavuttamisessa. Historiallisissa arvoissa kyse on siitä, miten ympäristö tai yksittäinen rakennus ilmentää historiallisia prosesseja, ilmiöitä ja tapahtumia. Keskeisiä historiallisia arvoja ovat myös talous- ja sosiaalishistoriaan liittyvät merkitykset yksilöiden ja ihmisryhmien asemaan yhteiskunnassa, samoin kuin esim. hallinnon ja sivistyshistorian ulottuvuudet. Säilyneisyys täydentää historiallisia todistusarvoja. Autenttisuus taas tarkoittaa sitä tapaa, jolla ympäristö tai rakennus on säilyttänyt alkuperäisiä tai sen historialle olennaisia fyysisiä erityispiirteitä. Identiteetti- ja symboliarvot voidaan tunnistaa kohteiden historiallisen analyysin kautta, kuten rakennuksen erityinen historiallinen edustavuus ilmiönsä esimerkkinä. (HE 101/2009 vp, 3.)

Valtion omistamat rakennukset, keskiaikaisista linnoista uusimpiin virastotaloihin ovat tärkeä osa kansallista kulttuuriperintöämme ja Suomen historiaa. Valtion rakennuksissa heijastuvat eri aikakausien yhteiskunnalliset arvot ja tarpeet. Keskus- tai paikallishallinnon rakennukset ovat julkisen vallan symboleina kaupunkien keskeisillä, näkyvillä paikoilla muodostamassa merkittävällä tavalla valtakunnan ulkoista kuvaa.

Valtion rakennusomaisuus sisältää mittavien taloudellisten ja käyttöarvojen lisäksi laajan läpi vuosisatojen ulottuvan kulttuurihistoriallisten arvokkaiden rakennusten kirjon (Mattinen 1997, 7).

Valtion omistamat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset suojellaan valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen nojalla. Päätöksen suojelusta tekee ympäristöministeriö. Museoviraston tehtävänä on tehdä esityksiä valtion rakennusten suojelusta. Valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen mukaan suojeltua rakennusta koskeva korjaus- tai muutostyön perustamis- ja esisuunnitelma on tehtävä yhteistyössä museoviraston kanssa. Valtion käytössä oleva rakennuskanta on pääosin Senaatti- kiinteistöt nimisen valtion liikelaitoksen hallinnassa. (HE 101/2009 vp, 8.) Kaikki Suomen vankilakiinteistöt ovat siirtyneet senaattikiinteistöjen omistukseen 1.1.2001, ja senaatti toimii nyt vuokraisäntänä rikosseuraamusvirastolle.

Oulun vankila alue on rakennuskannaltaan huomattava kokonaisuus ja se on määriteltä valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Jo tältä kannalta voidaan pitää hyvin perusteltuna vankilan ja alueen muiden rakennusten säilyttämistä ja toimimista etenkin niiden alkuperäisessä käyttötarkoituksessa. Vankila-alue rakennuksineen ilmentää omalla tavallaan yhteiskunnallista kehitystä sekä sosiaalishistoriaa. Toiminta on jatkunut samalla paikalla jo yli kaksisataa vuotta joten vaikka alueella ja sen rakennuksissa näkyy aikakausien kerroksellisuus, ovat vankila-arkkitehtuurin erityispiirteet edelleen lähes muuttumattomat.

Vanhan vankilan rakenteet on suunniteltu silti aivan toisenlaiseen vankeinhoitoon; rikollisten rankaisemisen periaate on aikojen saatossa vaihtunut vankien kuntouttamiseen ja rikoksettomaan elämään ohjaamiseen. Vankien toiminnot vaativatkin nykypäivänä enemmän tilaa kuin 1800- luvulla, jolloin ainoa askare oli lähinnä harjoituksen harjoitus omassa sellissä. Vankilan sisätilat ovat kuitenkin ahtaat ja sallivat itsessään vain vähän muutoksia. Ahdas tontti keskellä kaupunkia ei myöskään noin vain salli uutta lisärakentamista ja suojelumääräykset rajoittavat vanhojen rakenteiden muuttamista. Lisäksi kuten ennenkin, ei vankien asuinolojen parantaminen ole nykyäänkään saanut kansalaisten laajaa hyväksyntää. Kuitenkin vankeuslaki edellyttää tiettyjen toimintojen tai turvajärjestelyjen toteuttamista, kuten

osastointia tai erillään pitämistä. Vangeilla on myös oikeus tavata mm. perheenjäseniään joten tarvitaan asianmukaisia tapaamistiloja jne. Nykyaikaista kuntouttavaa toimintaa on niin ikään vaikea järjestää ahtaan vankilan sisätiloissa tai sen pienellä piha-alueella. Vanhanaikaiset sisätilat voivat vaikuttaa myös vankisijoitteluun, liikuntaesteisen vangin sijoittaminen Oulun vankilaan olisi jo kaiketi mahdottomuus.

”Vankien käytössä tulee olla asianmukaiset asuin- ja peseytymistilat. Vankiloita rakennettaessa ja korjattaessa varsinaiset asuintilat on varustettava niin, että ne vastaavat yleisessä rakennuslainsäädännössä asuintiloille asetettuja vaatimuksia. (vankeuslaki 7 luku 1 §)”

Vanha ja arvokas rakennus sietää huonosti nykyaikaisia materiaaleja ja teknisiä järjestelmiä. Käyttötarkoitukset jotka vaativat korkeaa laatutasoa teknisten ominaisuuksien, kuten ilmastoinnin, sähköasennusten jne. suhteen, tuovat vanhoihin rakenteisiin niille vierasta tekniikkaa joka saattaa rakennusten kulttuuriarvojen säilymisen uhanalaiseksi (Tuppurainen & Karvinen-Jussilainen 1984, 9). Monenkirjava toiminta laitoksessa voi lisätä esim. tahattomien tulipalojen vaaraa ja kohtuuttoman usein joudutaan sammuttamaan tahallisestikin sytytettyjä sellipaloja. Vankien aiheuttamien vesivahinkojen vaurioita vanhoissa rakenteissa korjataan niin ikään ja valitettavan usein. Myös sisäilmaongelmien aiheuttamat haitat korostuvat vuosi vuodelta yhä enemmän.

Vankila on toiminnoiltaan hyvin omavarainen. Muurit kätkevät tänä päivänä sisälleen vankisellien lisäksi laitoskeittiön, ruokasalin, terveydenhuollon tilat, liikuntatiloja, kirjaston, kirkkosalin, hallintotiloja, toimistoja, työtiloja kuten mm. puutyöverssaat, erilaisia valvonta- ja muita teknisiä tiloja, sähköpääkeskuksia, peseytymistiloja, saunoja, varastoja, luokkatiloja, tapaamistiloja, kokoustiloja jne. Kaikkien näiden tilojen vaatima sähkö-, tele-, turva- ja LVI-tekniikka sekä rakenteet poikkeavat rakennuksen alkuperäisestä varustelutasosta huomattavasti. Vanha osa vankilaa on säilyttänyt silti alkuperäisen tilajäsentelynsä koskien etenkin selliosastoja. Suurten rakenteellisten muutosten sijaan on tarvittaville eri toiminnoille rakennettu kokonaan uusia lisärakennuksia sekä -siipiä.

Tämä on kuitenkin muuttanut huomattavasti rakennuksen julkisivua ja nyt etenkin pohjois-, koillis- sekä itäsuunnasta tarkasteltuna lisärakennukset erottuvat kokonaisuudesta hallitsevana.

Koska vankila rakennuksena, sen tilojen jäsentyminen ja ryhmittely, on suunniteltu palvelemaan vain yhtä käyttötarkoitusta, on tilojen muuttaminen toisenlaiseen käyttöön myös hyvin haastavaa. Tähän mennessä vain yksi vanhoista ja arvokkaista vankilakiinteistöistä on saanut täysin uuden käyttötarkoituksen; Helsingin kruununvankila rakennettiin Katajanokalle vuonna 1837 ja palveli vankilana vuoteen 2002. Nykyisin Katajannokan entinen vankilakiinteistö toimii Best Western ketjun hotellina. Päällisin puolin ulkoasu on lähes muuttumaton. Hotelleina tai retkeilymajoina vankilat ovat saaneet uuden elämän myös muualla maailmassa, hyvin tuloksin. Turun Kakolanmäellä niin ikään mietitään parasta aikaa uusia käyttötarkoituksia Suomen kiistatta merkittävämmälle vankilakokonaisuudelle. Hämeenlinnan vanha vankila on puolestaan toiminut vuodesta 1997 lähtien vankilamuseona.

4.2 Oulun vankila tulevaisuudessa

Suomen vankeinhoito on tällä hetkellä samantapaisten ongelmien ääressä kuin se oli 150 vuotta sitten. Taloudellinen tilanne on tiukka, rakennuskanta vanhenee ja uusimmatkin rakennukset ovat pian peruskorjauksen tarpeessa. Rakennushankkeiden toteutuminen niin korjaustarpeiden kuin uudisrakentamisenkin osalta kestää vuosia, rahoituksen järjestäminen jopa vuosikymmeniä. Rikosseuraamustaloksen toimintamenoista yli 18 % koostuu toimitilakustannuksista, vuoden 2012 toimitilakustannukset olivat noin 45 M€. Vuonna 2011 tehty kehyspäättös edellyttää Rikosseuraamustalokselta kehyskauden aikana noin 16 miljoonan euron suuruisia sopeuttamistoimia. Tätä varten on tehty mm. toimitilasuunnitelma vuoteen 2025 tarpeettomista tiloista luopumiseksi. Toimitilavision mukaan Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viimeisinä vuosina melko vakaana ja tilastoitujen rikosten kokonaisuus on laskenut.

Rikollisuustilannetta koskevat tämänhetkiset arviot viittaavatkin siihen että vankiloissa rangaistusta suorittavien määrä pysyy nykyisessä tasossaan tai edelleen hieman laskee. Osasyinä kyseiseen vankipaikkojen tarpeen vähenemiseen ovat etenkin nykyiset avoseuraamukset kuten koevapaus sekä valvontarangaistus. Nykyisten ennusteiden perusteella voidaan siis arvioida, ettei Rikosseuraamusvirastolla ole tarvetta toimitilojen määrän lisäämiseen, vaan päinvastoin niiden vähentämiseen, muutamia vankiloita on Suomessa viime vuosina lakkautettukin. Toisaalta taas Oulun seudun kasvava väkiennuste ennakoii vankilan olemassaoloa alueella myös tulevaisuudessa. Suuria rakennushankkeita ei kuitenkaan Oulun vankila alueella toistaiseksi ole näköpiirissä. (Rikosseuraamuslaitoksen toimitilavisiio vuoteen 2025, 2013.)

5 POHDINTAA

Oulun vankilan nykyinen päärakennus täyttää pian 130 vuotta. Edeltäjällään, kruununvankilalla eli Oxenstiernan talolla on ikää tätä kirjoittaessa jo kunnioitettavat 236 vuotta. Vankila on siis kokenut historiansa aikana useita vaihteita ja nähnyt monta ihmiskohtaloa. Sen miljöö on oman historiansa näköinen mutta myös muovautuu yhä edelleen. Oulun näyttävä vankilakokonaisuus jää silti usein jopa huomaamatta eikä se myöskään ole kaikkien tuntema maamerkki Oulun Myllytullin alueella. Oman kaupunkiympäristön tunteminen ja tieto sen historiasta sekä erityispiirteistä on kuitenkin tärkeää, jotta voimme oikeasti arvostaa asuinympäristöämme. Kulttuuriympäristön arvostamisen ja sitä kautta säilymisen kannalta on merkityksellistä että kohde olisi myös helposti saavutettavissa. Vankilat ovat kuitenkin alueena ristiriitaisia; niiden suljetuille pihuille ei ole asiaa vilpittömilläkään kulkijoilla. Yhtenä ratkaisuna miljööön tunnetuksi tekemiseen voisi olla mm. luvallinen tutustuminen piha-alueeseen esim. Oulu-päivien tai jonkin muun paikallisuusteemaan liittyvän tapahtuman yhteydessä. Lisäksi vankilan historiasta ja etenkin sen rakennushistoriasta toivoisin kirjoitettavan mediassa useamminkin. Myös laitoksessa työskentelevien – tai ”asuvien” – soisi tiedostavan paremmin alueen ja rakennusten historian sekä erityispiirteet. Olemmehan avainasemassa kaikessa

rakennusta koskevan kunnossapidon, käytön ja ylläpidon tai rakennushankkeiden toteutuksessa.

Rakennussuojelua koskevat määräykset koetaan vankilassamme kuitenkin pääsääntöisesti negatiivisina; niiden mm. koetaan heikentävän laitosturvallisuutta, mitä ne joissain tapauksessa jopa aiheuttavatkin. Näissä tilanteissa tulisi kuitenkin aina löytää ratkaisu joka palvelee molempia näkökantoja.

Kuuluko Oulun vanha vankila Oululaiseen kulttuuriperintöön? Kerätessäni aineistoa tähän opinnäytetyöhön huomasin, ettei vankilasta ole mainintoja mm. Oulun historiaa käsittelevässä kirjallisuudessa juuri lainkaan. Vanhoja valokuvia on myös vaikea löytää muutoin kuin rikosseuraamusviraston omista julkaisuista sekä arkistoista, joissa niin ikään on aineistoa hyvin vähän. Vaikuttaakin siltä että vankila on aina ollut omalla tavallaan unohdettu maailma. Tallennus- ja dokumentointityötä on siis tehtävä viimeistään nyt, kun vankilatoiminta näissä vanhoissa rakennuksissa ennemmin tai myöhemmin väistämättäkin lakkaa.

Kuva 25. Oulun vankilan henkilökuntaa kuvattuna 1930-luvulla.
(Oulun vankilan kokoelmat.)

LÄHTEET

Arkistolaitos Digitaaliarkisto. <http://digi.narc.fi/digi/> Haettu 1.2.2014

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166§ ja rikoslain 48 luvun ja 6 § muuttamisesta.

Hankesuunnitelma 18.4.2011. Oulun vankila – Muurin ulkopuolella olevien rakennusten käyttötarkoituksen muutos. Rikosseuraamuslaitoksen rakennushankesarja N:o 161. Ei julkinen.

Karvonen, A 1985 Oulun lääninvankilan historiikki. Helsinki: Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisu. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

L23.9.2005/767. Vankeuslaki.

Lilius, H. 2004. Fängelsearkitektur i Finland ca 1635-1845. Vankeinhoidon koulutuskeskus.

Lilius, H. 2004 Fängelsearkitektur i Finland ca 1635-1845. Ritningar. Vankeinhoidon koulutuskeskus.

Marttinen, S 2006 Viipurin lääninvankilan historia. Julkaisija: Vankeinhoidon koulutuskeskus.

Mattinen, M (toim.) 1997 Valtion rakennusperinnön vaaliminen. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 19. Vammalan kirjapaino Oy.

Meriläinen, A 2010 Oulun Lasarettiväylän alue. Rakennushistoriallinen selvitys. Oulun yliopisto/arkkitehtuurin osasto.
<http://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/rakennushistoriaselvitykset>. Haettu 8.12.2013

Metsi, H 2006 Oxenstiernan talo- rakennushistoriallinen selvitys hankesuunnitelmassa. Rikosseuraamusviraston rakennushankesarja N:o 136. 28.8.2006.

Oulun vankila rakennushistorian selvitys. 9.12.2011. Arkkitehdit MV oy. Työryhmä Vehanen Arja, Hakanen Johanna & Hiltunen Sinikka. Pdf- tiedosto. Tilaaja Riise/ Keha.

Rikosseuraamuslaitoksen toimitilavisio vuoteen 2025. 7.6.2013. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2013.

Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen toimitilaverkostoselvitys. 5.7.2012. Kärjenmäki Tuomo & Koponen Lasse. Rikosseuraamusviraston ja Senaattikiinteistöjen selvitys.

Sinisalo, J 2001 Vankeinhoidon rakennukset. Teoksessa Irma Lounatvuori & Putkonen Lauri (toim.) Rakennusperintömme – Kulttuuriympäristön lukukirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Snellman-Wihuri, M 1993 Mikkelin lääninvankila 150- vuotta. Helsinki: Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisu. Mikkeli: Teroprint Ky.

Tarkastusraportti. Oulun vankilan ja Ylitornion avovankilaosaston tarkastus. 28-30.3.2001. Oikeusministeriö. Vankeinhoito-osasto. Ei julkinen.

Tuppurainen, Y & Karvinen-Jussilainen, A. 1984 Vanha rakennus uusi käyttö. Kaupunkiliiton julkaisu C61. Helsinki.

Viljo, E M 1989 Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide. Teoksessa Salme Sarajas-Korte (toim.) Ars – Suomen taide 4. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Virtanen, V 1944 Suomen vankeinhoito I 1808–1831. Historiallisia tutkimuksia XXIX. Helsinki